

Designing A Model for Parent-Student Interactions During the Pandemic

Moslem Shojaei

Assistant Professor, Department of Islamic Education, Farhangian University, Tehran, Iran. E-mail: moslem.shojaei@cfu.ac.ir

Ali Jafari *

Corresponding Author, Assistant Professor, Department of Participations and Communications, Institute for Educational Studies, Organization for Educational Research and Planning (OERP), Tehran, Iran. E-mail: alijafari@oerp.ir

Laila Jahan Tighi

Ph.D. Student, Department of Communication Sciences, Ardabil branch, Islamic Azad University, Ardabil, Iran. E-mail: lailajahantighi@gmail.com

Abstract

A lack of effective communication with parents can lead to weak and superficial parent-child interactions, ultimately resulting in complex problems for children in the future. This study aimed to design a model for parent-student interactions during the pandemic. The research employed a mixed-methods approach (qualitative-quantitative), with the study population including experts in psychology, education, sociology, and communication, as well as parents of school-aged children in Tehran. In the qualitative phase, 15 experts were selected through purposive sampling based on the principle of theoretical saturation. In the quantitative phase, a sample of 384 participants was determined using Cochran's formula and selected through multistage sampling. Data collection tools included semi-structured interviews in the qualitative phase and a parent-student interaction questionnaire in the quantitative phase. Data analysis was conducted using content analysis, coding methods, and structural equation modeling. The findings revealed that factors such as interpersonal relationships, economic management and expenses, health maintenance, and educational matters have a direct impact on parent-child interactions. The calculated beta coefficients indicated that interpersonal relationships had a beta coefficient of 0.485, economics 0.745, health 0.256, and education 0.487, highlighting the importance of each factor in improving the quality of parent-child interactions.

Keywords: Interpersonal Relationships, Economic and Cost Management, Health Practices, Academic Affairs, Pandemic, Parent-Student Interactions

Cite this Article: Shojaei, M., Jafari, A., & Jahan Tighi, L. (2024). Designing A Model for Parent-Student Interactions During the Pandemic. *Educational Psychology*, 20(73), 117-141. <https://doi.org/10.22054/jep.2024.79989.4018>

© 2016 by Allameh Tabataba'i University Press
Publisher: Allameh Tabataba'i University Press
DOI: <https://doi.org/10.22054/jep.2024.79989.4018>

Introduction

As the most fundamental educational institution in society, the family must maintain its integrity and health. A healthy family is characterized by appropriate and effective relationships, particularly between parents and children. Over time, changes within the family influence children, and as they integrate into society, these changes shape the broader social fabric. In other words, the health of the family directly impacts the health of society.

The COVID-19 pandemic, originating in Wuhan, China, has spread globally, causing widespread fear of infection. This fear led to the closure of numerous institutions, including schools and universities (Liu, 2020). The World Health Organization recommended measures such as social distancing, remote work and learning, limiting non-essential services, restricting travel, and staying at home to curb transmission (Chen, 2020). Among the many institutions affected by the pandemic, families experienced significant challenges. Research indicates that the pandemic disrupted interpersonal, familial, and social relationships, leading to tension, aggression, irritability, and emotional distancing within families.

The closure of schools and the necessity of continuing education prompted teachers to transition to online platforms. Initially, this shift was welcomed by parents as a means of protecting their children from the virus. However, over time, virtual education revealed its own set of challenges alongside its advantages. One overlooked issue was the management of students' leisure time during quarantine, which significantly influenced the dynamics of parent-child interactions, particularly in elementary school families.

Through timely educational interventions and psychological support, the anxiety caused by the pandemic among parents can be reduced, leading to improved parent-teen interactions and reduced aggression in adolescents. This study aims to develop a model for parent-student interactions during pandemic conditions.

Literature Review

A review of previous studies reveals that the concept of interaction has been examined across various contexts, and different approaches have been applied to understanding the effects of COVID-19 within diverse populations. However, no prior research has proposed a comprehensive model integrating all relevant variables and relationships. This study

uniquely examines these interactions through a structural model, offering new insights for families, researchers, and policymakers in the education sector.

Methodology

This mixed-method study employed a sequential exploratory design, combining qualitative thematic analysis with quantitative survey research. The qualitative phase involved semi-structured interviews analyzed using open coding (identifying concepts and categories), axial coding (exploring conditions, strategies, and outcomes), and selective coding (developing a central theory). Data were processed using MAXQDA software, with participants selected through snowball sampling. In the quantitative phase, data were collected through field surveys to evaluate the conceptual model derived from the qualitative findings. The target population included families residing in Tehran, sampled through multi-stage cluster random sampling. Tehran was divided into five geographic zones (north, south, east, west, and central), and five districts were randomly selected. Based on Morgan's table, a sample size of 384 participants was determined. The final phase involved creating a questionnaire aligned with the qualitative findings to test the proposed model.

Discussion

Drawing on Baumrind's (1991) theory, it can be concluded that permissive parenting styles, characterized by warmth and leniency, provide children with excessive freedom and minimal oversight. This approach, while fostering an accepting environment, can lead to behavioral issues such as delinquency and aggression due to a lack of parental control. These findings align with studies by Gharibi et al., (2021), Ahmadi (2021), and Bazzi et al., (2021), as well as international research by Spinelli et al. (2020) and Patrick et al. (2020).

Attachment theory further underscores the importance of parents' verbal and non-verbal responsiveness in fostering security, empathy, and constructive communication with their children. By cultivating nurturing and non-judgmental relationships, parents can encourage socially acceptable behaviors and mitigate negative outcomes.

Conclusion

This study revealed that the COVID-19 crisis, in addition to its health-related aspects, has had significant impacts on family interactions, particularly the relationships between parents and children. The structural model presented in this research clearly demonstrated the connections between key factors (health, economy, interpersonal relationships, and education) and emphasized the critical role of parents in managing these circumstances. These findings can serve as a valuable guide for researchers, policymakers, and family counselors in planning educational and psychological interventions

طراحی الگوی تعاملات والدین با دانش آموزان در شرایط پاندمی

استادیار گروه آموزش معارف اسلامی، دانشگاه فرهنگیان، صندوق پستی ۱۴۶۶۵-۸۸۹
تهران، ایران. رایانامه: moslem.shojaei@cfu.ac.ir

مسلم شجاعی

نویسنده مسئول، استادیار گروه مشارکت‌ها و ارتباطات، پژوهشگاه مطالعات
آموزش و پرورش، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، تهران، ایران. رایانامه:
alijafari@oerp.ir

علی جعفری *

دانشجوی دکتری علوم ارتباطات، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران. رایانامه:
lailajahantighi@gmail.com

لیلا جهان تیغی

چکیده

کمبود ارتباط مؤثر با والدین می‌تواند منجر به تعاملات والد-فرزندی ضعیف و سطحی شود که در نهایت مشکلات پیچیده‌ای را در آینده برای فرزندان به همراه خواهد داشت. این پژوهش با هدف طراحی الگویی برای تعاملات والدین و دانش آموزان در شرایط پاندمی انجام شده است. روش پژوهش از نوع آمیخته (کیفی- کمی) و جامعه مورد مطالعه شامل خبرگان حوزه‌های روان‌شناسی، علوم تربیتی، جامعه‌شناسی و ارتباطات و والدین دارای فرزند دانش آموز در شهر تهران بود. حجم نمونه در بخش کیفی بر اساس اصل اشباع نظری ۱۵ نفر از خبرگان با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و در بخش کمی طبق فرمول کوکران ۳۸۴ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری چندمرحله‌ای انتخاب شدند. ابزار اندازه‌گیری داده‌ها در بخش کیفی مصاحبه نیمه ساختاریافته و در بخش کمی پرسشنامه تعامل والدین با دانش آموزان و در تحلیل داده‌ها از روش تحلیل محتوا، روش کدگذاری و معادلات ساختاری استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد که عوامل روابط بین فردی، مدیریت اقتصادی و هزینه‌ها، رعایت بهداشت و امور تحصیلی، تأثیر مستقیمی بر تعاملات والد-فرزندی دارند. ضرایب بتای محاسبه شده نشان دادند که روابط بین فردی ضریب بتای ۰,۴۸۵، اقتصاد ۰,۷۴۵، بهداشت ۰,۲۵۶ و امور تحصیلی ۰,۴۸۷ را به خود اختصاص داده‌اند که نشان‌دهنده اهمیت هر یک از این عوامل در بهبود کیفیت تعاملات والدین و فرزندان است.

کلیدواژه‌ها: روابط بین فردی، اقتصاد و مدیریت هزینه، رعایت بهداشت و امور تحصیلی،

پاندمی، تعاملات والدین و دانش آموزان

استناد به این مقاله: شجاعی، مسلم، جعفری، علی، و جهان تیغی، لیلا. (۱۴۰۳). طراحی الگوی تعاملات والدین با دانش آموزان در شرایط پاندمی. فصلنامه روان‌شناسی تربیتی، ۲۰(۷۳)، ۱۱۷-۱۴۱.

<https://doi.org/10.22054/jep.2024.79989.4018>

© ۲۰۱۶ دانشگاه علامه طباطبائی

ناشر: دانشگاه علامه طباطبائی

مقدمه

خانواده به‌عنوان مهم‌ترین نهاد تربیتی جامعه، نیازمند سلامت و پایداری است. خانواده‌ای سالم، محیطی را فراهم می‌کند که در آن، به‌ویژه میان والدین و فرزندان، روابطی سازنده و صحیح برقرار باشد. برای دستیابی به چنین روابط انسانی سالمی، لازم است والدین از دانش و مهارت کافی برخوردار باشند تا بتوانند پیوندهای فکری و عاطفی مؤثری با اعضای خانواده برقرار کرده و نقش تربیتی خود را به‌درستی ایفا کنند. ارتباط میان والدین و فرزندان از دیرباز مورد توجه صاحب‌نظران و متخصصان حوزه تعلیم و تربیت بوده است. خانواده نخستین محیطی است که کودک از طریق آن ارتباط با جهان پیرامون خود را تجربه می‌کند. در این بستر، کودک نه تنها مفاهیم ابتدایی درباره جهان را می‌آموزد، بلکه از نظر جسمی و ذهنی رشد کرده، هنجارهای رفتاری را فرامی‌گیرد، نگرش‌ها، اخلاقیات و شخصیت او شکل می‌گیرد و به‌طور کلی اجتماعی می‌شود.

رابطه والدین و فرزندان نقشی کلیدی در ایجاد حس امنیت و عشق ایفا می‌کند و نخستین تجربه کودک از دنیای ارتباطات محسوب می‌شود. احساساتی نظیر عشق، صمیمیت و امنیت ریشه در این رابطه دارند. خانواده همچنین از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر رفتار انسان‌ها به شمار می‌رود. این تأثیرات فراتر از جنبه‌های ژنتیکی بوده و در فرآیند فرهنگ‌پذیری و آشنایی کودک با زندگی اجتماعی نقش بسزایی دارد. با توجه به تنوع در ساختار و شیوه‌های ارتباطی خانواده‌ها و تفاوت در محیط‌های اجتماعی آن‌ها، تأثیرگذاری خانواده بر رفتار افراد نیز متغیر است (امیرحسینی، ۱۳۹۰).

تغییرات در ساختار خانواده به‌مرور زمان بر فرزندان تأثیر گذاشته و با ورود آن‌ها به جامعه، تغییرات گسترده‌ای در اجتماع ایجاد می‌کند. به‌بیان‌دیگر، سلامت جامعه در گرو سلامت خانواده است. با این حال، یکی از چالش‌های کنونی جامعه، وجود جوانان و نوجوانانی است که به دلایل مختلف با مشکلات و تنش‌های خانوادگی مواجه هستند. تعارضات میان والدین که فضای خانواده را دچار اختلال می‌کند، به‌عنوان یک عامل محیطی تأثیرگذار، می‌تواند به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم بر جنبه‌های مختلف رشد کودک از جمله سلامت روانی، جسمی و عملکرد تحصیلی آن‌ها اثر بگذارد.

درواقع، بهبود وضعیت کلی نوجوانان و جوانان در جامعه تا حد زیادی به وجود خانواده‌ای سالم و روابط درون‌گروهی مناسب و سازنده بستگی دارد. از این‌رو، اختلافات و

مشکلات خانوادگی می‌تواند منجر به آسیب‌های روانی و رفتاری در فرزندان شود و در نهایت بر عملکرد اجتماعی آن‌ها تأثیر منفی بگذارد (محمدی و آسکانی، ۱۳۹۵).

ویروس کرونا، این بحران نوظهور که از شهر ووهان در استان هوبی چین آغاز شد، اکنون سراسر جهان را در بر گرفته است. ترس از ابتلا به این ویروس باعث تعطیلی گسترده مراکز، نهادها، دانشگاه‌ها و مدارس شده است (Liu, 2020). سازمان بهداشت جهانی برای قطع زنجیره انتقال این بیماری، اقداماتی مانند رعایت فاصله‌گذاری اجتماعی، کار و تحصیل از راه دور، محدودیت در استفاده از خدمات غیرضروری، کاهش سفرهای داخلی و بین‌المللی و در نهایت، ماندن در خانه را به‌عنوان بهترین راهکار توصیه کرده است (Chen, 2020). هرچند قرنطینه خانگی از نظر جسمی به جلوگیری از شیوع ویروس کمک می‌کند، اما از لحاظ روانی نیز تأثیرات قابل توجهی بر افراد داشته است. این تأثیرات شامل افزایش احساسات منفی، تشدید تعارضات، سردرگمی، بدبینی، وسواس فکری و عملی پیرامون نظافت و شستشو، دغدغه‌های مربوط به سلامت خانواده، مشکلات اقتصادی و نگرانی از آینده می‌شود (خدابخشی کولایی، ۱۳۹۹).

چراغی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی، مشکلات ناشی از قرنطینه را در قالب مسائلی نظیر از دست دادن شغل، کمبود آگاهی و آموزش، سطح تحصیلات پایین، فشارهای روانی، سختی‌های قرنطینه و نبود اعتماد و نظارت کافی بررسی کرده‌اند. خانواده‌ها نیز از این بحران به شدت تأثیر پذیرفته‌اند. مشکلات اقتصادی ناشی از همه‌گیری، باعث افزایش نگرانی‌های خانواده‌ها شده و همچنین اثرات روان‌شناختی قرنطینه بر روابط خانوادگی منجر به بروز مشکلات بیشتری شده است. تحقیقات Usher و همکاران (2020) و شیوندی و حسنوند (۱۳۹۹) نشان داده‌اند که تأثیرات منفی روانی قرنطینه باعث ایجاد تنش، پرخاشگری، تحریک‌پذیری و فاصله گرفتن اعضای خانواده از یکدیگر شده است. این اختلالات ارتباطی نه تنها به رشد و شکوفایی انسان آسیب می‌زند، بلکه روابط نزدیک خانوادگی، که بنیان خوشبختی افراد را تشکیل می‌دهد، را نیز تخریب می‌کند.

ماندن در خانه، هرچند جنبه‌های مثبتی دارد، در صورت عدم مدیریت صحیح می‌تواند میزان تعارضات خانوادگی را افزایش دهد (عسگری، ۱۴۰۰). تعطیلی مدارس و ضرورت ادامه آموزش در دوران همه‌گیری، معلمان را وادار کرد تا از شبکه‌های اجتماعی برای تدریس استفاده کنند. این امر در ابتدا از سوی والدین برای حفاظت از سلامت فرزندانشان

مورد استقبال قرار گرفت، اما با ادامه یافتن آموزش مجازی، مشکلاتی نیز پدید آمد. یکی از موضوعات مغفول مانده، بحث اوقات فراغت دانش‌آموزان و پیامدهای آن در دوران قرنطینه خانگی بود. تعاملات والدین و دانش‌آموزان ابتدایی در این دوره اهمیت بسیاری داشت. ارائه آموزش‌ها و مداخلات روان‌شناختی مناسب می‌تواند اضطراب ناشی از شیوع کرونا را در والدین کاهش داده، تعاملات والدین و نوجوانان پرخاشگر را بهبود بخشد و در نهایت میزان پرخاشگری نوجوانان را کاهش دهد. این پژوهش با هدف تدوین الگویی برای تعاملات والدین و دانش‌آموزان در دوران پاندمی انجام شده است

پیشینه پژوهش

غلامی توران پستی (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان فراتحلیلی بر رابطه اضطراب کرونا و تاب‌آوری نشان داد که بین اضطراب کرونا و تاب‌آوری یک رابطه متوسط و معناداری وجود دارد میانگین اندازه اثر اضطراب کرونا و تاب‌آوری در گروه دانشجویان-دانش‌آموزان، کادر درمان (پزشک-پرستار) و افراد سالخورده به ترتیب عبارت‌اند از ۰/۵۸-، ۰/۲۳- و ۰/۲۳- است. این رابطه در گروه دانش‌آموزان و دانشجویان قوی‌تر از گروه پرستاران و افراد سالخورده است جهت تبیین رابطه سن بر اضطراب کرونا از جدول فرارگرسیونی استفاده شد و نتایج نشان داد که ۲۲ درصد از واریانس بین گروهی که در اندازه‌های اثر وجود داشت به‌وسیله سن قابل تبیین است. موسوی و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان سنتز پژوهی چالش‌های ارتباطات سلامت در شرایط پاندمی کووید ۱۹ به این نتیجه رسیدند که چالش‌های ارتباطات سلامت در ایران شامل ۴ چالش اصلی، «اینفودمی، ضریب پایین سرمایه اجتماعی، کژکارکرد شبکه‌های اجتماعی و سیاسی-امنیتی شدن سلامت» است. غریبی و همکاران (۱۴۰۰) پژوهشی با عنوان برنامه‌ریزی برای اوقات فراغت دانش‌آموزان کلاس پنجم دبستان علامه حلی از طریق آموزش در شبکه‌ی شاد، در ایام کرونا به‌منظور افزایش تاب‌آوری و بهبود روابط بین والدین و فرزندان انجام دادند. که به‌منظور سنجش متغیرها از پرسشنامه‌های تاب‌آوری کانر و دیوید سون و پرسشنامه ارزیابی رابطه والد-فرزند^۱ توسط مارک آ. فاین، جی. آر. مورلند، و اندرو اسپووبل استفاده شده است. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که میانگین نمرات در متغیرهای تاب‌آوری و رابطه والد و فرزند به‌طور معناداری پس از اجرای طرح‌های آموزشی افزایش یافته است. احمدی (۱۴۰۰)

پژوهشی با عنوان بررسی تأثیر اضطراب کرونا بر استرس والدین و کیفیت زندگی در والدین دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهر کرمانشاه انجام داد. روش پژوهش کمی از نوع توصیفی همبستگی است. برای جمع‌آوری داده‌ها از سه ابزار استفاده گردید: کیفیت زندگی، استرس والدین، اضطراب کرونا. برای تجزیه تحلیل داده‌ها از میانگین، انحراف استاندارد، ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل رگرسیون انجام شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که اضطراب کرونا با استرس والدین رابطه مثبت معناداری دارد و با کیفیت زندگی دانش‌آموزان نیز رابطه منفی و معناداری دارد. در نتیجه این مسئله تأثیر منفی‌ای بر رشد کودک می‌گذارد و تعامل والد کودک دچار مشکلاتی می‌شود. بزی و همکاران (۱۴۰۰) پژوهشی با عنوان تأثیر بررسی تأثیر مشارکت والدین بر کنترل استرس و اضطراب دانش‌آموزان پایه اول دبستان موقع رویارویی با معلم در سال انجام دادند. نتایج تحلیل کوواریانس نشان داد که متغیر آموزش مشارکت والدین باعث افزایش میزان کنترل استرس و کاهش اضطراب دانش‌آموزان پایه اول دبستان موقع رویارویی با معلم می‌شود. ابوالمعالی الحسینی (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان پیامدهای روان‌شناختی و آموزشی بیماری کرونا در دانش‌آموزان و راهکارهای مقابله با آن به این نتیجه رسید که دانش‌آموزان در نتیجه بیماری کرونا و قرنطینه، در بعد فردی مشکلات روان‌شناختی مانند اضطراب، افسردگی، اختلال استرس پس از آسیب، استرس، ناکامی، ترس، خشم، احساس تنهایی و بی‌حوصلگی را تجربه کرده‌اند. در بعد بین فردی، دانش‌آموزان با مشکلاتی مانند مشکل در ارتباط با اعضای خانواده، محدودیت ارتباطی با دوستان و معلمان، حمایت‌های اجتماعی ناکافی، کاهش درآمد خانواده را تجربه کرده‌اند. در بعد آموزشی مشکلاتی، مانند حضور شناختی و اجتماعی ضعیف دانش‌آموزان در فرآیند آموزش آنلاین، افزایش بار شناختی، ضعف انگیزه، مشکلاتی در مدیریت زمان، و نگرانی از ارزشیابی شناسایی شد.

Shahali و همکاران (2023) در پژوهشی با عنوان تعاملات والدین و فرزندان در دوران کووید-۱۹: فرصت‌های آموزشی کودکان و چالش‌های والدین در دوران پاندمی کووید-۱۹ به این نتیجه رسیدند که مهم‌ترین چالش‌های والدگری مربوط به آموزش آنلاین و تغییرات ناشی از فاصله‌گذاری اجتماعی بودند. علاوه بر این، کودکان فضای کافی برای مستقل شدن و خودکفایی نداشتند. برای بسیاری از کودکان، سازگاری با آموزش مجازی دشوار بوده است؛ بنابراین، والدین باید رویکرد خود را در کنترل و حمایت تغییر دهند.

ظهور چنین چالش‌هایی همچنین منجر به ایجاد فرصت‌های بیشتری در حوزه آموزش کودکان شده است. Chung و همکاران (2020) پژوهشی با هدف بررسی استرس والدین با توجه به همه‌گیری کرونا و ویروس و محدودیت‌هایی که در این شرایط برای نگهداشت کودکان در خانه به وجود آمده است انجام دادند. داده‌ها را از دویست و پنجاه‌وهشت والد ساکن سنگاپور با استفاده از نظرسنجی‌های آنلاین جمع‌آوری کردند. نتایج نشان داد که استرس والدین در قرنطینه افزایش پیدا کرده است که این امر منجر به برخورد خشن والدین با کودکان در خانه شده است. Patrick و همکاران (2020) پژوهشی با هدف بررسی ملی تعیین چگونگی تأثیر اقدامات همه‌گیر و تسکین‌دهنده بر سلامتی جسمی و عاطفی والدین و فرزندان در ایالات متحده تا اوایل سال ۲۰۲۰ انجام دادند. این ارزیابی ملی، وضعیت سلامت، وضعیت بیمه، امنیت غذایی، استفاده از منابع کمک‌های غذایی عمومی، مراقبت از کودکان و استفاده از خدمات مراقبت‌های بهداشتی والدین با فرزندان زیر هجده سال را از زمان شروع بیماری همه‌گیر مورد بررسی و تغییرات آن را اندازه‌گیری کرد. والدین سلامت روان خود را ضعیف‌تر گزارش کردند و چهارده درصد از آن‌ها بدتر شدن سلامت رفتاری را با فرزندان خود گزارش کرده‌اند. Spinelli و همکاران (2020) پژوهشی را با هدف بررسی تأثیر عوامل خطر مرتبط با تجربه شیوع کووید ۱۹ بر بهزیستی والدین و فرزندان بین دو تا چهارده‌ساله خانواده‌ای ایتالیایی از طریق نظرسنجی آنلاین انجام دادند. نتایج نشان داد که تأثیر قرنطینه بر مشکلات رفتاری و عاطفی کودکان توسط والدین باعث افزایش استرس والدین و کودکان شده و والدین مشکلات بیشتری را گزارش کرده‌اند.

مرور نتایج تحقیقات پیشین نشان می‌دهد که عامل تعامل در بین نمونه‌های مختلفی مورد بررسی قرار گرفته است، همچنین رویکردهای مختلفی در زمینه بیماری کووید ۱۹ در بین نمونه‌های آماری مورد بررسی قرار گرفته است، بر اساس پیشینه‌های مطالعه شده تاکنون الگو یا مدلی مشاهده نشده است که همه این روابط و متغیرها را مطرح یا بررسی نموده باشد. پژوهش حاضر برای نخستین بار روابط میان این متغیرها را در قالب یک مدل ساختاری مورد آزمون قرار داده است. لذا تفاوت نتایج پژوهش‌های قبلی و موضوع و مسئله این پژوهش قابل درک است و نتایج حاصل از این پژوهش می‌تواند رویکردهای نوینی را در اختیار خانواده‌ها، پژوهشگران و سیاست‌گذاران حوزه آموزش و پرورش قرار دهد.

جدول ۱. نحوه انتخاب مطالعات پیشینه

آیتم‌ها	توصیف
پایگاه استنادی ^۱	پایگاه استنادی اسکوپوس، وب آف ساینس و اشپرینگر و الزبور علم نت و سیویلکا
کلیدواژه‌ها ^۲	“کرونا” و “تعاملات والدین” و “والد فرزندی”
حوزه سرچ ^۳ در کتابخانه	عنوان، چکیده، کلیدواژه
دستور سرچ	TITLE ("discriminant validity" OR "divergent validity") AND (LIMIT-TO (PUBSTAGE, "final")) AND (LIMIT-TO (DOCTYPE, "ar")) OR LIMIT-TO (DOCTYPE, "re")) AND (LIMIT-TO (SRCTYPE, "j"))
نوع اسناد ^۴	مقالات ژورنالی و مروری
بازه زمانی جستجو ^۵	۲۰۱۹-۲۰۲۰، ۱۳۹۹-۲۰۲۰، ۱۳۹۸، ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱
زبان	همه زبان‌ها (بخش‌های استنادی انگلیسی)

مرور نظری

یکی از نظریه‌هایی که بر روابط والدین و فرزندان و تعارض‌های مابین آن‌ها تأکید ویژه‌ای دارد و به‌تازگی در ایران با استقبال زیادی روبه‌رو شده است، نظریه انتخاب ویلیام گلاسر است، نظریه انتخاب از رشد واقعیت در مانی ناشی شده است. علت اینکه این نظریه انتخاب نامیده شد این است که گلاسر معتقد است افراد مسئول انتخاب‌هایی هستند که در زندگی خود اتخاذ می‌کنند (Shillingford & Edwards, 2008). نظریه انتخاب یک تئوری مبتنی بر روان‌شناسی کنترل درونی است که معتقد است گذشته‌ها بر زندگی کنونی افراد اثر شگرفی گذاشته است ولی تعیین‌کننده رفتار کنونی آن‌ها نیست. میزان مسئولیت‌پذیری و به رسمیت شناختن و احترام به واقعیت موجود و شیوه‌های که برای ارضای نیازهای افراد با توجه به دو عامل پیشین انتخاب می‌شود رفتار کنونی آن‌ها را تعیین می‌کند. آموزش و یادگیری این نظریه به آزادی و اختیار شخصی فرد در تمام جنبه‌های زندگی منتهی می‌شود (Glasse, 2010).

مشهورترین مطالعات در حوزه فرزند پروری، مربوط به بامریند است. بامریند در توصیف سبک‌های فرزند پروری، به دو بعد اساسی محبت و کنترل اشاره می‌کند (خشکدار طارسی،

1. The scopus database
2. Search words
3. Search feilds
4. Type of publication
5. Timespan

۱۳۹۵). بعد اول محبت (پذیرندگی) والدین است. گروهی از والدین نسبت به فرزندان خود پذیرنده و اجابت‌کننده هستند. این گروه، با فرزندان خود تبادل کلامی دارند و با آنها به بحث آزاد می‌پردازند. برخی دیگر، طردکننده و ناپذیرنده هستند. این والدین نسبت به فرزندان خود، منتقد بوده و به نیازهای آنان، بی‌توجه می‌باشند (Diaz, 2005). بعد دوم کنترل والدین است؛ این معنا که برخی والدین، استانداردهای بالایی را برای فرزندان خود تعیین می‌کنند و تأکید دارند که فرزندان، به آن استانداردها دست یابند و برخی دیگر از والدین از فرزندان خود توقع کمتری دارند و به‌ندرت سعی می‌کند در رفتار فرزندان خود نفوذ داشته باشند و به آنها اجازه خودمختاری می‌دهند (Berns, 2006). و بر این اساس، سبک‌های فرزند پروری را به سه سبک اقتداری، آمرانه (استبدادی و سهل‌گیر) تقسیم می‌کند (Mandara, 2003). بامریند بیان می‌کند که والدین سختگیر، روابط سردی را بر فرزندان خود اعمال می‌کنند، والدین مقتدر، کنترل خود را همراه با رابطه گرم و پاسخگویی بر فرزندان خود دارند. درحالی که والدین سهل‌گیر، انتظارات اندکی از فرزندان خود داشته و هیچ‌گونه کنترل و پاسخگویی هم نسبت به آنها ندارند.

رفتار مفید و مؤثر آدمی در تطبیق با محیط فیزیکی و روانی، به گونه‌ای است که تنها با تغییرات محیطی هم‌رنگی نکرده و به پیروی ناهشیار از آن کفایت نکند و خود نیز بتواند بر محیط تأثیر گذاشته و آن را به گونه‌ای مناسب تغییر دهد، همچنین توانایی آمیزش، انطباق، مطالعه، همکاری و کنار آمدن با خود، محیط و دیگران نیز تعریف شده است، انسان سازگار کسی است که از سلامت روانی برخوردار باشد اما تغییرات فشرده و سریع، معمولاً به قابلیت سازگاری فرد را به‌طور جدی خدشه وارد می‌کند و در نتیجه احتمال تضاد، تعارض، استرس و سردرگمی را افزایش می‌دهد.

ترس از قرار گرفتن در معرض بیماری کرونا و ویروس منجر به نگرانی و استرس در بین افراد خانواده‌ها شده است. به‌طوری که مردم برای فرار از ویروس قرنطینه خانگی را تجربه می‌کنند و همین امر ارتباط مؤثر بین فردی، در بین خانواده‌ها را تحت تأثیر قرار داده است، مطالعات در زمینه تأثیر همه‌گیری بر خانواده‌ها نشان می‌دهد که یکی از مهم‌ترین دغدغه والدین موضوع فرزندان است، واکنش والدین نسبت به بیماری کرونا و ایجاد آرامش و کاهش ترس و نگرانی فرزندان نوع ارتباط والدین با فرزندان و مهارت‌های ارتباطی مورداستفاده آنان احساسات والدین در مورد کرونا و شیوه ابراز آن در مقابل

کودک، برنامه والدین برای آگاه‌سازی و حفظ سلامت فرزندان. نحوه حمایت والدین از فرزندان و گفتگو و همدلی با آنان عکس‌العمل والدین نسبت به اطلاعات و شنیده‌های فرزندان درباره کرونا اثرگذار است (ضیایان، ۱۳۹۹).

از آنجا که والدین و فرزندان زمان زیادی را در کنار یکدیگر هستند، ایجاد فضای تعاملی جدید در روابط خانواده به علت قرنطینه از یکسو، دغدغه‌های والدین راجع به بیماری و اخبار و اطلاعات که از رسانه‌ها پخش می‌شود از سوی دیگر به شکل‌گیری کنش‌های خلاقانه خاصی انجامیده است، تا مادران بتوانند به هر شکل ممکن جو را کنترل کنند. طبیعتاً در فضای جدید والدین بایستی ارتباط بهتر و مبتنی بر تعامل و گفتگوی بیشتری نسبت به گذشته داشته باشند. چراکه تفاهم نداشتن باعث دلخوری‌ها و ایجاد خلل در رابطه والدین با فرزندان شده که پیامد آن در شرایط قرنطینه خانگی و فاصله‌گذاری اجتماعی فشارهای مضاعفی است که به خانواده وارد می‌گردد، گفتگو و همدلی، در شرایط همه‌گیری کووید ۱۹ والدین نیازمند ارتباط بهتر مبتنی بر همدلی با فرزندان می‌باشند. از یکسو نگرانی‌ها و اضطراب‌های ناشی از اخبار که از همه‌گیری سخن به میان می‌آوردند و از سوی دیگر شکل‌گیری تعاملات بیشتر و گسترده‌تر در قرنطینه خانگی، والدین را به این نتیجه رسانده که اگر ارتباط خوبی با فرزندان خود نداشته باشند، می‌تواند باعث پیامدهای نگران‌کننده‌ای برای آن‌ها و فرزندان شوند (بزی، ۱۴۰۰).

روش

این پژوهش با توجه به موضوع، اهداف و سؤال‌های تحقیق، از نظر هدف کاربردی، از نظر محیط میدانی، از نظر زمان مقطعی و بر اساس داده‌ها به صورت ترکیبی (آمیخته) انجام شده است. روش تحقیق به صورت اکتشافی متوالی در دو بخش کیفی و کمی طراحی شد. در بخش کیفی از گراندد تئوری استفاده شده و در بخش کمی، روش زمینه‌یابی (پیمایشی) به کار گرفته شد. مصاحبه‌ها به صورت متمرکز انجام گرفتند و تحلیل‌ها با «کدگذاری باز» (شناسایی مفاهیم و ویژگی‌ها) آغاز شده، سپس به «کدگذاری محوری» (بررسی شرایط، راهبردها و پیامدها) و در نهایت «کدگذاری انتخابی» (ایجاد نظریه حول مقوله اصلی) پرداخته شد. تحلیل داده‌های کیفی نیز با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودا^۱ انجام شد.

در رویکرد کیفی، نمونه‌گیری به روش هدفمند و از نوع گلوله برفی انجام گرفت. ابتدا فهرستی از خبرگان و متخصصان تهیه شد و مصاحبه‌های عمیق تا زمان رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. این اشباع با انجام ۱۵ مصاحبه حاصل شد، زمانی که داده‌های جدید با اطلاعات پیشین تفاوت معناداری نداشتند.

در بخش کمی، داده‌های میدانی جمع‌آوری و با تحلیل آماری مدل مفهومی بر اساس استراتژی نظریه داده‌بنیاد ارزیابی شد. روش تحقیق در این بخش، توصیفی-پیمایشی بود و جامعه آماری شامل خانواده‌های ساکن شهر تهران می‌شد. نمونه‌گیری به صورت خوشه‌ای چندمرحله‌ای از پنج منطقه مختلف تهران انجام شد. بر اساس جدول مورگان، حجم نمونه ۳۸۴ نفر در نظر گرفته شد.

پرسشنامه‌ای بر اساس تحلیل‌های کیفی طراحی و بین پنج متخصص روان‌شناسی و ارتباطات توزیع شد. روایی ابزار توسط خبرگان تأیید و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ و پایایی مرکب سنجیده شد که برای تمام مؤلفه‌ها بالای ۰٫۷ بود. تحلیل داده‌ها در سطح توصیفی با شاخص‌هایی مانند فراوانی، میانگین و انحراف معیار و در سطح استنباطی با روش معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS و PLS انجام شد.

یافته‌ها

فاز اول (پژوهش کیفی) برای بهبود فرآیند طبقه‌بندی کدها در قالب مقوله‌ها استخراج شد بر این اساس، کدهای مستخرج نهایی در قالب ۳۸ مفهوم، ۳۰ مقوله و ۶ محور اصلی دسته‌بندی شدند. مقوله‌هایی که در مراحل ابتدایی مورد تجزیه و تحلیل واقع شدند، دیدگاه‌ها، تفکرات و ایده‌هایی را در ذهن محقق ایجاد کردند تا در سؤال‌ها و مصاحبه‌های بعدی مطرح کند با انجام این مصاحبه‌ها و تحلیل داده‌ها، محقق دیدگاه و درک عمیق‌تری در رابطه با تجربه مصاحبه‌شوندگان به دست آورد. سپس بین مقوله‌ها و ویژگی‌های شناسایی شده در مرحله اولیه کدگذاری باز، حرکت رفت و برگشتی انجام شده است. مفاهیم جدیدی که در مصاحبه‌های جدید شناسایی شدند به مقوله‌های شناسایی شده اضافه شدند تا زمانی که مقوله‌ها و مقوله‌های فرعی مختلف شکل گرفتند. دسته‌بندی و انتخاب مقولات و محورها با همکاری خبرگان انجام شد. هر کدام از خبرگان به‌طور مستقل این کار را به انجام رساندند. پس از آن محقق با جمع‌بندی نظرات آن‌ها اقدام به نهایی نمودن موارد نموده است. کدهایی که از لحاظ مفهومی قرابت و شباهت بیشتری به هم داشتند، در کنار هم برای ساختن مفاهیم

و مقولات مربوطه قرار گرفتند و طی چندین مرحله این کارها به انجام رسید تا سرانجام به دسته‌بندی نهایی مقولات انجامید. در این دسته‌بندی و انتخاب مقولات و محورها از نظر خبرگان در حیطه تعاملات استفاده شده است و هر کدام به صورت مستقل این کار را به انجام رساندند. پس از آن محقق با جمع‌بندی نظرات به نهایی کردن موارد اقدام نموده است بر این اساس، مفاهیم و مقوله‌ها و محورهای کلی شناسایی شده و حول این محورها شکل گرفت. جدول (۲) کدهای نهایی استخراج شده از مصاحبه‌ها را به طور کامل نشان می‌دهد.

جدول ۲. مفاهیم نهایی شده (مستخرج از مصاحبه‌ها)

محور	مقوله	مفاهیم
حوزه تحصیلی	همکاری معلم با والدین	باهم مطالعه کردن همکاری در انجام تکالیف و صبوری
	همکاری فرزند با والدین	کردن مادر یا پدر با دانش‌آموزش و تعامل مثبت در
	همکاری والدین با فرزند	جهت پیشرفت فرزندان یاری رساند در تفهیم مطالب
حوزه روابط بین فردی	ارتباط گفت‌و شنود	صحبت کردن وقت‌گذرانی گروهی فرصت‌بازسازی
	عاطفه مثبت و منفی	روابط کنترل میزان حضور در فضای مجازی، داشتن
	خشم	گفتن و یا بازی کردن و بیرون بردن دانش‌آموز و ایجاد
حوزه اقتصادی	ارتباط با پدر و مادر	خلاقیت در خانه
	صرفه‌جویی	پیدا کردن راه‌های جدید کسب درآمد، صرفه‌جویی در
	ایجاد خلاقیت	هزینه، آموزش قناعت در خانه و آموزش درست
حوزه بهداشتی	پیدا کردن شغلی که در خانه انجام داد	مصرف کردن به فرزندان
	ماسک	تعیین قواعد برای رعایت بهداشت آگاهی بخشی در
	الکل	مورد کرونا و الزامات بهداشتی تالش برای کنترل
	رعایت پروتکل	اضطراب ناشی از احتمال بیمار شدن اعضای خانواده

از دل تحلیل داده‌های کیفی، پارادایم کدگذاری محوری را تدوین کردیم که بر اساس آن، خط ارتباطی میان مقوله‌های پژوهش شرایط علی، مقوله محوری، بستر، شرایط مداخله‌گر، راهبرد و پیامدهای مشخص شد نمودار ۱ پارادایم کدگذاری محوری و به عبارت دیگر مدل فرآیند کیفی پژوهش را نشان می‌دهد. در ادامه به بررسی و شرح اجزای مدل کیفی پژوهش می‌پردازیم.

نمودار ۱. مدل پارادایمی پژوهش

در قسمت کیفی عوامل مربوط به حوزه تعاملات والد فرزندان که در جدول ۲ به دست آمده‌اند با چهار عامل بهداشتی، تحصیلی، اقتصادی و روابط بین فردی نام‌گذاری شده است که در نهایت پرسشنامه تحقیق بر اساس این شاخص‌ها طراحی و در بین جامعه آماری قرار گرفت، فاز دوم پژوهش رویکرد کمی است که در این پژوهش از مدل‌یابی معادلات ساختاری با کمک روش حداقل مربعات جزئی و نرم‌افزار PLS جهت آزمون و صحت مدل استفاده شده است. مدل‌یابی PLS در دو مرحله انجام می‌شود، در اولین مرحله، بایستی مدل اندازه‌گیری از طریق ضرایب معناداری بررسی شود و در دومین مرحله، بایستی مدل ساختاری به‌وسیله برآورد T بین متغیرها و تعیین شاخص‌های برازش مدل بررسی شود.

یافته‌های توصیفی

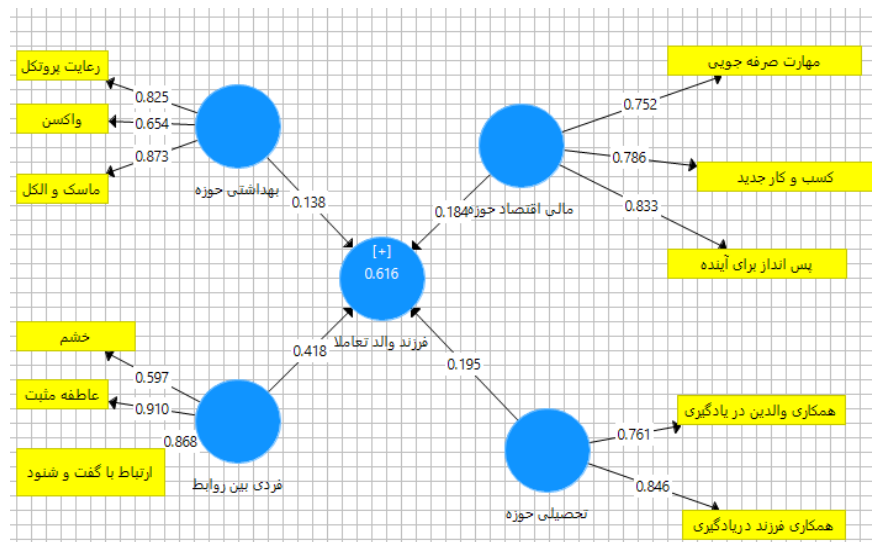
در جداول زیر شاخص‌های مرکزی از جمله میان‌ه‌مد برای متغیرهای مختلف محاسبه شده است. بزرگ بودن میانگین از میان‌ه‌مد وجود نقاط بزرگ را در داده‌ها نشان می‌دهد زیرا میانگین تحت تأثیر این مقادیر قرار می‌گیرد.

جدول ۳. مقادیر شاخص‌های توصیف کمی متغیرهای تحقیق (n=۳۸۴)

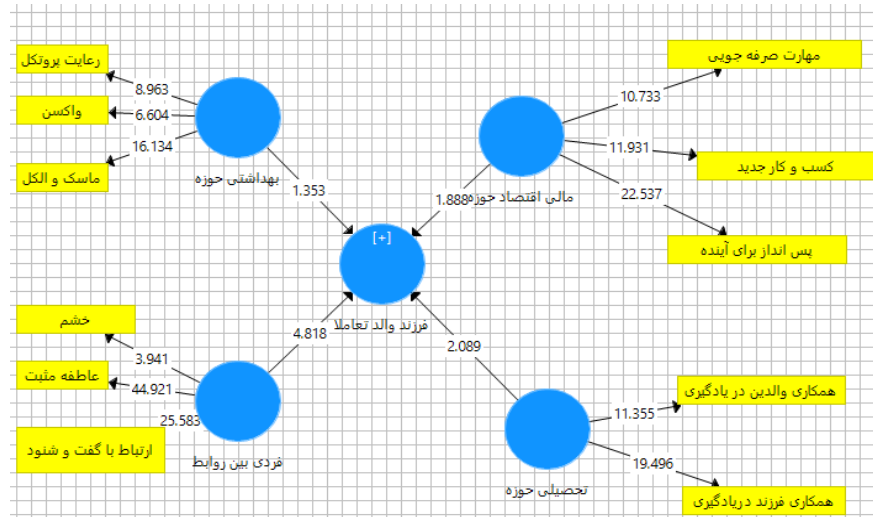
متغیر	میانگین	میان‌ه‌مد	مد	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
بهداشتی	۲/۸۷۳	۳	۳	۰/۸۰۱	۱	۵
تحصیلی	۳/۶۹۵	۳/۷۵	۴	۰/۷۵۱	۱	۵
اقتصادی	۳/۵۰۱	۳/۵۰	۳/۲۵	۰/۷۳۴	۱	۵
روابط بین فردی	۴/۰۰۱	۴	۴	۰/۸۴۰	۱	۵

با توجه به نتایج جدول ۳ می‌توان بیان کرد بیشترین میانگین با مقدار ۴/۰۰۱ مطلق به متغیر (روابط بین فردی) و کمترین میانگین با مقدار (۳) متغیر بهداشتی است. مدل‌یابی معادلات ساختاری یک رویکرد جامع برای آزمون روابط متغیرهای مشاهده شده است.

شکل ۱. مدل پژوهش در حالت معناداری ضرایب

شکل ۲. مدل پژوهش در حالت معناداری ضرایب T

بررسی برازش مدل ساختاری، ضرایب معناداری t است. چنانچه مقدار به دست آمده بیشتر از حداقل آماره در سطح مورد اطمینان در نظر گرفته شده باشد، آن رابطه تأیید می شود. در سطح معناداری ۹۰ درصد، ۹۵ درصد و ۹۹ درصد این مقدار به ترتیب با حداقل آماره ۲/۵۸، ۱/۹۶، ۱/۶۴ مقایسه می شود.

جدول ۳. ضرایب بار عاملی استاندارد شده و مقدار t بین متغیرهای مکنون

متغیرها	ضریب مسیر یا بتا	t-value	p-value
روابط بین فردی تعامل والد فرزند	۰/۴۸۵	۳/۸۰	۰/۰۰۱
حوزه بهداشتی تعامل والد فرزند	۰/۷۴۵	۱۰/۲۹	۰/۰۰۱
حوزه اقتصاد تعامل والد فرزند	۰/۲۵۶	۳/۱۱	۰/۰۰۱
حوزه تخصیصی تعامل والد فرزند	۰/۴۸۷	۵/۷	۰/۰۰۱

بررسی مسیر اول مدل: مقدار ضریب بتا مسیر اول برابر با ۰/۴۸۵ است و مسیر مربوطه در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار است. بنابراین توجه به روابط بین فردی در تعاملات والد-فرزندی در بحران کرونا تأثیر گذار است.

بررسی مسیر دوم مدل: مقدار ضریب بتا مربوط به مسیر دوم برابر ۰/۷۴۵ و مسیر مربوطه در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار است. بنابراین توجه به عوامل اقتصادی، تأثیر گذار است.

بررسی مسیر سوم مدل: مقدار ضریب بتا مربوط به مسیر سوم برابر $0/256$ و مسیر مربوطه در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار است. بنابراین عوامل تحصیلی، تأثیرگذار است.

بررسی مسیر چهارم مدل: مقدار ضریب بتا مربوط به مسیر سوم برابر $0/487$ و مسیر مربوطه در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار است. بنابراین توجه به عوامل بهداشتی، در تعاملات والد-فرزندی در بحران کرونا تأثیرگذار است.

با توجه به الگوی تفسیری در مدل‌سازی معادلات ساختاری، مقادیر t محاسبه‌شده بین تمامی متغیرهای مستقل و وابسته و میانجی موجود در مدل بزرگ‌تر از $1/96$ بوده و در سطح ۹۹ درصد معنادار هستند و به عبارتی مناسب بودن مدل ساختاری را نشان می‌دهد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف طراحی الگوی تعاملات والدین با دانش‌آموزان در شرایط باندومی و با استفاده از روش آمیخته انجام شد. عوامل مربوط به حوزه تعاملات والد فرزند با چهار عامل بهداشتی، تحصیلی، اقتصادی و روابط بین فردی مشخص شدند. در دومین مرحله، مدل ساختاری به‌وسیله برآورد T بین متغیرها و تعیین شاخص‌های برازش مدل بررسی شد.

یافته‌های این پژوهش که تأثیر تعاملات والد-فرزندی در بحران کرونا را بررسی کرده است، با نظریه‌های تربیتی و روان‌شناختی همچون نظریه انتخاب ویلیام گلاسر و مدل‌های فرزندپروری بامریند همخوانی دارد. بر اساس نظریه گلاسر، روابط والدین و فرزندان نقش کلیدی در تصمیم‌گیری‌ها و رفتارهای آن‌ها ایفا می‌کند. در این پژوهش، تأثیر متغیرهایی مانند روابط بین فردی، شرایط اقتصادی، بهداشت و مسائل تحصیلی در تعاملات والدین و فرزندان در دوران کرونا بررسی شده است. این یافته‌ها نشان می‌دهد که نقش والدین در کنترل محیط خانوادگی و ایجاد تعادل روانی و اجتماعی برای فرزندان در شرایط استرس‌زا، کاملاً مؤثر است.

مطابق با مدل فرزندپروری بامریند، سبک‌های فرزندپروری (مقتدرانه، استبدادی، یا سهل‌گیر) تأثیرات قابل‌توجهی بر روابط والد-فرزندی و پیامدهای رفتاری دارند. این پژوهش نشان داد که سبک‌های فرزندپروری مقتدرانه که شامل کنترل همراه با صمیمیت است، می‌تواند در دوران همه‌گیری منجر به کاهش تعارضات خانوادگی و ارتقای سلامت روانی شود.

در تبیین یافته‌های تحقیق، با توجه به نظر بامریند (۱۹۹۱) می‌توان چنین نتیجه‌گیری کرد که خانواده‌هایی که سبک فرزند پروری آسان‌گیر دارند، سعی دارند برای کودکان خود محیطی گرم، آرام و پذیرا به وجود آورند، خواسته‌های اندکی از فرزندان خود دارند و بر آنچه آنان انجام می‌دهند کنترل ندارند و این والدین به فرزندان خود آزادی بیش‌ازحد می‌دهند و خطای آنان را نادیده می‌گیرند. همچنین با فقدان کنترل والدین و پاسخ‌دهی به خواسته‌های فرزندان مشخص می‌شود که این سبک فرزند پروری با بزهکاری و پرخاشگری کودکان به دلیل فقدان نظارت رابطه دارد. این یافته با نتایج تحقیقات غربی و همکاران (۱۴۰۰)، احمدی (۱۴۰۰) و بزى و همکاران (۱۴۰۰)، ابوالمعالی الحسینی (۱۳۹۹)، Spinelli و همکاران (۲۰۲۰) و Patrick و همکاران (۲۰۲۰) همسو است.

نتایج این پژوهش با تحقیقات پیشین نیز همخوانی دارد. به‌عنوان مثال، پژوهش احمدی (۱۴۰۰) نشان داد که اضطراب ناشی از کرونا تأثیر منفی بر استرس والدین و کیفیت زندگی دانش‌آموزان دارد. همچنین تحقیقات چراغی و همکاران (۱۴۰۰) و بزى و همکاران (۱۴۰۰) به تأثیر تعاملات و آموزش‌های والدین بر کاهش استرس و اضطراب فرزندان اشاره کرده‌اند. پژوهش ابوالمعالی الحسینی (۱۳۹۹) نیز نشان داد که دانش‌آموزان در بعد بین فردی با مشکلاتی مانند مشکل در ارتباط با اعضاء خانواده، محدودیت ارتباطی با دوستان و معلمان، حمایت‌های اجتماعی ناکافی، کاهش درآمد خانواده را تجربه کرده‌اند. پژوهش حاضر، این تأثیرات را در قالب یک مدل ساختاری بررسی کرده و نقش عوامل چندگانه (روابط بین فردی، اقتصادی، بهداشتی و تحصیلی) را در تعاملات والدین و فرزندان تحلیل کرده است.

یافته‌های این مطالعه، برخلاف تحقیقات محدود پیشین که به بررسی یک یا چند متغیر جداگانه پرداخته بودند، برای نخستین بار همه متغیرها را در قالب یک مدل ساختاری منسجم ترکیب کرده است. این امر به‌وضوح نشان می‌دهد که روابط بین فردی (با بالاترین میانگین و ضریب بتا)، نقش اصلی در ارتقای تعاملات والدین و فرزندان ایفا می‌کند.

پژوهش حاضر نشان داد که بحران کرونا علاوه بر جنبه‌های بهداشتی، تأثیرات گسترده‌ای بر تعاملات خانوادگی، به‌ویژه روابط والدین و فرزندان داشته است. مدل ساختاری ارائه شده در این پژوهش، ارتباط بین عوامل کلیدی (بهداشت، اقتصاد، روابط بین فردی و تحصیل) را به‌وضوح نشان داده و به اهمیت نقش والدین در مدیریت این شرایط تأکید کرده است.

این نتایج می‌تواند راهنمای ارزشمندی برای پژوهشگران، سیاست‌گذاران و مشاوران خانواده در برنامه‌ریزی مداخلات آموزشی و روانی باشد. با توجه به نتایج پژوهش پیشنهادهایی به شرح ذیل ارائه می‌گردد؛

- بررسی سبک‌های فرزندپروری مختلف و تأثیر آن‌ها در تعاملات والدین و فرزندان در بحران‌های مشابه.
- طراحی برنامه‌های آموزشی برای والدین در راستای بهبود تعاملات خانوادگی و مدیریت بحران‌های روانی.
- آموزش در بهبود رابطه والد - فرزندی به‌عنوان یک بسته آموزشی فرزند پروری، از سوی مراکزی که با آموزش والدین در ارتباط هستند، مورد توجه قرار گیرد.
- برگزاری کارگاه‌های آموزش خانواده جهت کمک به والدین و افزایش آگاهی آنان در زمینه نحوه برقراری تعامل مطلوب با فرزندان
- اوقات فراغت دانش‌آموزان و آسیب‌های ناشی از آن در ایام قرنطینه خانگی مهم است و چیدن برنامه‌های برای فرزندان در اوقات فراغت بسیار سودمند خواهد بود.

تعارض منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تعارض منافی ندارند

منابع

- ابوالمعالی الحسینی، خدیجه. (۱۳۹۹). پیامدهای روان‌شناختی و آموزشی بیماری کرونا در دانش‌آموزان و راهکارهای مقابله با آن‌ها. *فصلنامه روان‌شناسی تربیتی*، ۱۶(۵۵)، ۱۵۷-۱۹۳. doi: 10.22054/jep.2020.52371.2993
- احمدی، نسترن. (۱۴۰۰). تأثیر اضطراب کرونا بر استرس والدین و کیفیت زندگی در والدین دانش‌آموزان دوره اول متوسطه کرمانشاه، سومین کنفرانس بین‌المللی علوم تربیتی، *روان‌شناسی، مشاوره، آموزش و پژوهش*، تهران. <https://civilica.com/doc/1258980/>
- امیرحسینی، زهرا. (۱۳۹۰). اصول و شیوه‌های مؤثر در تربیت فرزندان. *طهورا*، ۴(۱۱)، ۷۷-۱۰۷. <https://ensani.ir/file/download/article/20121212084746-9419-23.pdf>
- بزی، زینب، سردار شهرکی، رؤیا، احمدی، زهرا و شمس کوشکی، محسن. (۱۴۰۰). تأثیر مشارکت والدین بر کنترل استرس و اضطراب دانش‌آموزان پایه اول دبستان موقع رویارویی با معلم، سومین کنفرانس بین‌المللی علوم تربیتی، *روان‌شناسی، مشاوره، آموزش و پژوهش*، تهران. <https://civilica.com/doc/1258929/>
- چراغی، محمدعلی، قبادی، اکرم، مانوکیان، آرپی و شهاری، مهربان. (۱۴۰۰). مروری بر تعیین‌کننده‌های رعایت قرنطینه در همه‌گیری‌ها در سینکرونی با پدیده کرونا: مرور دامن‌های. *مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران*، ۳۱(۱۹۵)، ۳۰-۴۰.
- خدابخشی کولایی، آناهیتا. (۱۳۹۹). زندگی در قرنطینه خانگی: واکاوی تجارب روان‌شناختی دانشجویان در همه‌گیری کووید-۱۹. *مجله طب نظامی*، ۲۲(۲)، ۱۳۸-۱۳۰. <https://www.sid.ir/paper/959057/fa>
- خشکدار طارسی، معصومه، سلحشوری، احمد و وکیلی، هادی. (۱۳۹۵). بررسی انتقادی سبک فرزند پروری مقتدرانه بر اساس دیدگاه ائمه اطهار (ع). *پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی*، ۲۴(۳۳)، ۶۷-۹۳. https://iej.ihu.ac.ir/article_200932.html
- شیوندی، کامران و حسنوند، فضل‌الله. (۱۳۹۹). تدوین مدل پیامدهای روان‌شناختی اضطراب ناشی از اپیدمی کرونا ویروس و بررسی نقش میانجیگری سلامت معنوی. *فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی*، ۱۱(۴۲)، ۱۳۶-۱۴۷. https://qccpc.atu.ac.ir/article_11002.html
- ضیاییان، مهتاب. (۱۳۹۹). رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر ایجاد جو همدلی در دانش‌آموزان در مواجهه با بیماری کرونا، *اولین همایش ملی آموزش‌های مجازی در حوزه آموزش و پرورش*، رفسنجان. <https://civilica.com/doc/1132192/>

- عسگری، محمد، چوبداری، عسگر و اسکندری، حسین. (۱۴۰۰). واکاوی تجارب زیسته افراد مبتلا به بیماری کرونا در روابط فردی، خانوادگی و اجتماعی و راهکارهای پیشگیری و کنترل آسیب‌های روانی ناشی از آن، فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی، ۱۲(۴۵)، ۳۳-۵۲. https://qccpc.atu.ac.ir/article_11814.html
- غریبی، عطیه و غریبی، فرزانه. (۱۴۰۰). چگونه در دوران کرونا با برنامه‌ریزی برای اوقات فراغت دانش‌آموزان کلاس خود از طریق آموزش در شبکه‌شاد، تاب‌آوری و روابط بین والدین و فرزندان را بهبود بخشیم؟ اولین کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرآیندهای تعلیم و تربیت، بندرعباس. <https://civilica.com/doc/1294015/>
- غلامی توران پستی، مرضیه. (۱۴۰۲). فراتحلیلی بر رابطه اضطراب کرونا و تاب‌آوری. فصلنامه روان‌شناسی تربیتی، ۱۹ (۶۸)، ۱۰۲-۱۲۶. doi: 10.22054/jep.2023.72087.3782
- کلاته ساداتی، احمد، جیریایی و راضیه و زنگنه، مهدی. (۱۳۹۸). مدیریت تعامل با فرزندان در قرنطینه خانگی در همه‌گیری کووید ۱۹؛ مطالعه کیفی با مادران در شهر اراک. پژوهشکاری مددکاری اجتماعی، ۳(۹)، ۳۹-۴۷. <https://civilica.com/doc/1939306/>
- محمدی، نعیم، و آسکانی، خان محمد. (۱۳۹۵). بررسی جامعه‌شناختی تأثیر ساختار خانواده بر سلامت اجتماعی مردان. نشریه تحقیقات فرهنگی ایران، ۹(۴)، ۸۹-۱۱۴. <https://www.sid.ir/paper/137070/fa>
- موسوی، سید حسین، جعفری، علی و بصیریلن جهرمی. (۱۴۰۲). سنتز پژوهی چالش‌های ارتباطات سلامت در شرایط پاندمی کووید ۱۹. مجله ارتقای ایمنی و پیشگیری از مصدومیت‌ها، ۱۱(۲)، ۱۰۳-۱۱۵. doi:10.22037/iipm.v11i2.42751

References

- Abulmaali Al-Hosseini, Kh. (2020). Psychological and Educational Impacts of the COVID-19 Pandemic on Students and Strategies for Addressing Them. *Educational Psychology Quarterly*, 16(55), 157-193. doi: 10.22054/jep.2020.52371.2993. [In Persian]
- Ahmadi, N. (2021). *The impact of COVID-19 anxiety on parental stress and quality of life in parents of first-year high school students in Kermanshah*. Third International Conference on Educational Sciences, Psychology, Counseling, Teaching, and Research, Tehran. [In Persian]
- Amirhosseini, Z. (2011). Principles and effective methods in child-rearing. *Tahoora Journal*, 4 (11), 77-107. [In Persian]
- Asgari, M., Choobdari, A., & Eskandari, H. (2021). *Exploring the lived experiences of individuals infected with COVID-19 in personal, family, and social relationships and strategies for preventing and controlling related psychological damages*. *Counseling Culture and Psychotherapy*, 12(45), 33-52. [In Persian]

- Berns, S. (2006). Perceived parenting dimensions and training styles: Exploring the socialization of adolescents processing. *Journal of adolescence*, 31, 161. https://www.researchgate.net/publication/5429952_Perceived_parenting_dimensions_and_identity_styles_Exploring_the_socialization_of_adolescents%27_processing_of_identity-relevant_information
- Bezi, Z; Sardarsherkhi, R; Ahmadi, Z, & Shams Koushki, M. (2021). *The impact of parental involvement on stress and anxiety management in first-grade elementary students facing teachers*. Third International Conference on Educational Sciences, Psychology, Counseling, Teaching, and Research, Tehran. [In Persian]
- Chen, P., Mao, L., Nassis, G. P., Harmer, P., Ainsworth, B. E., & Li, F. (2020). Wuhan coronavirus (2019nCoV): The need to maintain regular physical activity while taking precautions. *Journal of sport and health science*, 9(2), 103. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32099716/>
- Cheraghi, M. A., Ghobadi, A., Manoukian, A., & Shahmari, M. (2021). A review of quarantine compliance determinants during pandemics in synchronization with the COVID-19 phenomenon: A comprehensive review. *Journal of Mazandaran University of Medical Sciences*, 31 (195), 30–40. {in Persian}
- Chung Skg, Lanier P, Wong P. (2020). Mediating effects of parental stress on harsh parenting and parent-child relationship during Coronavirus (COVID-19) Pandemic in Singapore. Preprint –accepted at *Journal Of Family Violence*. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32895601/>
- Diaz, Y. (2005). Association between parenting and child behavior problems among Latino mothers and children. Unpublished Master Thesis, University of Maryland, Maryland. Disabilities. *The Internet Journal of Mental Health*, 1(2), 48-61. https://www.researchgate.net/publication/277049162_Associations_Between_Parenting_and_Child_Behavior_Problems_Among_Latino_Mothers_and_Children
- Gharibi, A., & Gharibi, F. (2021). How to improve resilience and parent-child relationships during COVID-19 by planning students' leisure time through the Shad Network? *First National Conference on Applied Studies in the Processes of Education*, Bandar Abbas. [In Persian]
- Gholami Touran Poshti, M. (2023). *A Meta-Analysis of the Relationship Between COVID-19 Anxiety and Resilience*. *Educational Psychology Quarterly*, 19(68), 102-126. doi: 10.22054/jep.2023.72087.3782. [In Persian]
- Glasser, W. (2010). *Choice theory: A new psychology of personal freedom*, Harper Collins. <https://www.sciepub.com/reference/181636>
- Kalateh Sadati, A; Jiryaei, R, & Zanganeh, M. (2019). Managing interactions with children during home quarantine in the COVID-19 pandemic: A qualitative study with mothers in Arak city. *Journal of Social Work Research*, 9 (3), 39–47. [In Persian]
- Khodabakhshi Kolayi, A. (2020). Life in home quarantine: Exploring psychological experiences of students during the COVID-19 pandemic. *Journal of Military Medicine*, 22 (2), 130–138. [In Persian]
- Khoshkdar Tarsi, M; Salhashoori, A, & Vakili, H. (2016). Critical analysis of the authoritative parenting style based on the perspectives of the Imams. *Research in Islamic Education Issues*, 24(33), 67–93. [In Persian]
- Liu, S., Yang, L., Zhang, C., Xiang, Y. T., Liu, Z., Hu, S., & Zhang, B. (2020). Online 19 —Studies Needed. New England Journal of Medicine.mental health services in China during the COVID19 outbreak. *The Lancet Psychiatry*. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32085841/>

- Mandara, J. (2003). The typological approach in child and family psychology: A review theory, methods, and research. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 6, 129-146. <https://psycnet.apa.org/record/2003-06174-004>
- Mohammadi, N., & Askani, KH. (2016). A sociological study of the impact of family structure on men's social health. *Iranian Cultural Research Journal*, 9 (4), 89–114. [In Persian]
- Mousavi, S., Jafari, A., & Basirilan Jahromi. H. (2023). A Research Synthesis on the Challenges of Health Communication During the COVID-19 Pandemic. *Journal of Safety Promotion and Injury Prevention*, 11(2), 103-115. doi.org/10.22037/iipmv11i2.42751. [In Persian]
- Patrick SW, Henkhaus LE, Zickafoose JS, Lovell K, Halvorson A, Loch S. (2020). Well-being of parents and children during the COVID-19 pandemic: A national Survey. *Pediatrics*; 146(4). <https://psycnet.apa.org/record/2020-79444-001>
- Shahali, A., HajHosseini, M., & Ghorban Jahromi., R. (2023). COVID-19 and Parent-Child Interactions: Children's Educational Opportunities and Parental Challenges During the COVID-19 Pandemic. *Journal of the Korean Academy of Child Adolesc Psychiatry*, 34(2), 133-140. doi.org/10.5765/jkacap.220033.
- Shillingford, A., & Edwards, O. (2008). Professional school counselors using choice theory to meet the needs of children of prisoners. *Professional school counseling*, 12(1), 62 -65.
- Shivanandi, K., & Hassanvand, F. (2020). *Developing a model of psychological outcomes of anxiety caused by the COVID-19 epidemic and examining the mediating role of spiritual health. Counseling Culture and Psychotherapy*, 11(42), 136–147. [In Persian]
- Spinelli, M, Lionetti F, Pastore M and Mirco Fasolo1. (2020). *Parents' stress and children's psychological problems in families facing the COVID-19 outbreak in Italy*. *Frontiers in Psychology*;11:17-3. 13.
- Usher, K., Bhullar, N., Durkin, J., Gyamfi, N., & Jackson, D. (2020). Family violence and COVID-19: Increased vulnerability and reduced options for support. *Int J Ment Health Nurs*, 29(4), 549–552. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7264607/>
- Ziaeyan, M. (2020). *Ranking factors influencing the creation of empathy among students in response to the COVID-19 pandemic*. First National Conference on Virtual Education in the Field of Education, Rafsanjan. [In Persian]